

Za ravnopravnost slovenščine na Koroškem.

V mesecu septembru in začetkom oktobra t. l. se je pri-petilo pri koroških sodiščih nekaj slučajev, ki so pokazali, da se hoče slovenski jezik izriniti iz sodnih dvoran in da sploh nastajajo vzlasti ustnemu slovenskemu razpravljanju prav resne ovire. Odvetniška zbornica kranjska je zategadelj takoj odposlala Nj. ekscelenci dru. pl. Koerberju kot ministru pravo-sodja in ministerskemu predsedniku spomenico, ki slove:

V zadnjem času se opaža po Koroškem živahno gibanje, naperjeno proti rabi slovenščine pri sodiščih na Koroškem.

V tem oziru je znanih več slučajev, iz katerih sledi, da sodišča niso več pripravljena pripoznati na Koroškem slovenščini pravice v deželi navadnega in sodnega jezika, katera pravica jej je zagotovljena razven v členu XIX. drž. temeljnega zakona tudi že po dosednji praksi in v več, še vedno veljavnih naredbah pravosodnega ministrstva. Na drugi strani pa se je ravno sedaj povzročila jako živahna agitacija proti rabi slovenščine pri ko-roških sodiščih.

Dovoljeno nam bodi, opozarjati v tem oziru le na naka-tere slučaje!

Tako se je morala nedavno pri c. kr. okrajnem sodišču v Velikovcu preložiti razprava, pri kateri je interveniral celovski odvetnik dr. Brejc, in odkazati drugemu c. kr. okrajnemu so-dišču samo radi tega, ker je sodnik izjavil, da pri c. kr. okrajnem sodišču v Velikovcu ni nobenega sodnega uradnika, kateri bi bil slovenščine toliko zmožen, da bi mogel razpravljati v njej.

Samo mimogrede naj se omeni, da prebiva v tem sodnem okraju po ljudskem štetju iz 1900. leta 11.266 Slovencev in le 5365 Nemcev.

Podoben, toda še bolj drastičen slučaj, iz katerega se raz-vidi nasprotstvo sodišča samega proti rabi slovenščine se je pripetil potem pri c. kr. okrajnem sodišču v Rožeku, kateri sodni okraj je po pretežni večini istotako slovenski (po zadnjem ljudskem štetju 7414 Slovencev in le 1060 Nemcev). Tukaj je sodnik dr. Brejcu, kateri je zastopal več slovenskih

strank, izrečno zapovedal, da naj razpravlja v nemškem jeziku in je za slučaj upora sprožil celo vprašanje glede kontumaciranja. Končno je razpravo preložil, toda odvetniku dr. Brejcu naložil stroške preložene razprave in določil, da se bode k prihodnji razpravi pritegnil — tolmač!

Kako izpodbujevalno je vplivalo tako postopanje, katero moremo na željo Njega ekscelence, gospoda ministrskega predsednika, označiti še po drugih slučajih, na protivnike slovenščine, kaže dejstvo, da je neki odvetnik v Celovcu vložil pri predsedstvu c. kr. deželnega sodišča v Celovcu ugovor proti neki slovenski, njemu vročeni tožbi in zahteval zavrnitev te vloge, češ da je pisana v jeziku, ki po zakonu ni dopuščen.

V smislu §-a 27, odst. *e* odvetn. r. z dne 6. julija 1868, drž. zak. štv. 96 pristojna odvetniškim zbornicam pravica, poročati o stanju pravosodja, o opaženih nedostatkih in o željah glede istega.

Delovanje kranjskih odvetnikov, katero se razteza po celem okolišču c. kr. nadsodišča v Gradcu, je imelo vedno tudi posebno na Koroškem svoj delokrog, to tembolj, ker se interesi prebivalstva dežele kranjske, posebno Gorenjcev, prav često dotikajo interesov sosednih Korošcev in se bodo te že itak močne obrtne in trgovske zveze med obema deželama v prihodnje po karavanski železnici še bolj razširile.

Odvetniška zbornica kranjska je torej upravičena in vsled uvodom grajanih dogodkov v jezikovnem oziru prisiljena, nasproti temu izraziti svoje stališče, da tako prepreči eventualne ukrepe, ki bi bili pravosodju na očitno škodo, in da obenem varuje interese, bodisi svojih članov, kakor tudi slovenskih strank, katere isti zastopajo.

Odvetniška zbornica kranjska mora s tega stališča odločno protestirati proti vsakemu poskusu, s katerim bi se hotela zapostavljati slovenščina ali utesnjevati nje raba pri koroških sodiščih, ki uradujejo tudi slovenskemu prebivalstvu.

Posebno zahteva podpisana odvetniška zbornica nujno, da se obvaruje in zagotovi enakopravnost književne slovenščine pri sodiščih na Koroškem, enakopravnost, ki jej je pripoznana po zakonu in po mnogih ministerijalnih naredbah. Zlasti so to sodišča v Celovcu, Borovljah, Rožeku, Beljaku, Podkloštru, Šmo-

horju in Trbižu, dalje sodišča v Velikovcu, Dorblivesi, Železni Kaplji, Pliberku, Št. Pavlu in Svincu.

Ker protivniki rabe slovenščine na Koroškem poudarjajo na eni strani, da pismena slovenščina ni v deželi navaden jezik, na drugi strani pa, da slovensko narečje, katero se govori na Koroškem, nima tega svojstva in da prebivalci Korotana pismene slovenščine niti ne umejo, usojamo si opozarjati na to, da je bila pismena slovenščina na Koroškem še prej v slovenskem delu Koroške proglašena za »sodni jezik«, predno se je izdal člen XIX. drž. temeljnega zakona z dne 21. decembra 1867 drž. zak. št. 142, namreč z naredbo pravosodnega ministrstva z dne 29. oktobra 1850 št. 14.553, proglašeno v deželnemu zakoniku za Koroško.

Dalje je bila istotako raba slovenščine v slovenskih jezikovno mešanih okrajih vojvodine Koroške zagotovljena, še predno je bila nje enakopravnost zajamčena, z naredbami pravosodnega ministrstva z dne 15. marca 1862 št. 865, z dne 20. oktobra 1866 št. 1861 in z dne 5. septembra 1867 št. 8636/9396.

Četudi je potem člen XIX. drž. temeljnega zakona odstranil v tem oziru vsakršni dvom, se je z naredbo pravosodnega ministrstva z dne 18. aprila 1882 št. 20.513 ex 1881, ki je tudi za slovenske dele Koroške izrecno veljavna, naročilo, da je prejšnje jezikovne naredbe strogo in ekstenzivno uporabljati.

To so pojasnile še naredbe pravosodnega ministrstva z dne 21. julija 1887 št. 12118, z dne 11. junija 1888 št. 6556, z dne 20. marca 1889 št. 5340 in specijelno za deželno sodišče v Celovcu z dne 24. novembra 1895 št. 20486.

To so torej zakoniti predpisi, na katere so bila dosedaj vezana sodišča v slovenskih okrajih Koroške, kateri so se pri intervencijah po članih naše zbornice vedno upoštevali in pri kateri naj se tudi v prihodnje izpolnujejo, ker je § 13 obč. sod. r. z dne 1. majnika 1781 zb. prav. zak. št. 13 še vedno pravo-veljaven in ker novi civilni pravdni red vsled principov ustnosti in neposrednosti postopanja naravnost zahteva daljnje razširjevanje slovenskega uradovanja.

Glede oporekanja pa, da prebivalci Koroške pismene slovenščine ne umejo in da zaradi tega ne more biti v deželi na-

vaden jezik, dovoljujemo si samo kratko omeniti, da se je slovenski idiom na Koroškem prišteval vedno k slovenščini in da so se glasom ljudskih štetij oni prebivalci Koroške, ki govorijo koroško-slovensko narečje, prištevali vedno k Slovincem.

Poleg tega se poučuje v slovenskih in utrakvističnih ljudskih šolah in istotako na celovškem učiteljišču ter na celovski in beljaški gimnaziji pismena slovenščina po slovenskih učnih knjigah, ki so za te šole na Koroškem aprobirane od visokega c. kr. naučnega ministrstva.

Na Koroškem je čez sedemdeset denarnih zavodov in več občin, pri katerih se uraduje izključno v pismeni slovenščini. Tudi duhovščina propoveduje iz oznanja evangelij koroškim Slovincem v istem literarno olikanem jeziku.

Koroški Slovenci imajo več bralnih in pevskih društev, več podružnic družbe sv. Cirila in Metoda, pri katerih se čita in govori izključno pismena slovenščina.

V Celovcu, stolnem mestu Koroške, izhaja slovenski list »Mir« v par tisoč izvodih, ki se takorekoč ozira samo na koroške razmere, tu je središče družbe sv. Mohorja, katera ima samo na Koroškem 6565 udov in katera je v preteklem letu samo po Koroškem razposlala 39.390 knjig v pismeni slovenščini.

Končno so pa celo pri c. kr. deželnem sodišču v Celovcu uradni kurzi — za slovenščino in dobivajo c. kr. sodni uradniki tudi za Koroško kvalifikacijo glede znanja slovenskega jezika.

Vse to dokazuje, da je raba pismene slovenščine na Koroškem vsaj toliko na mestu, kakor raba pismene nemščine pri c. kr. okrajnem sodišču v Kočevju, v kojega okraju vlada kočevsko-nemški idijom, ki se razlikuje od pismene nemščine bistveno, gotovo pa mnogo bolj, kakor slovenski idiom na Koroškem od pismene slovenščine.

Podpisana odvetniška zbornica naznanja torej Njega ekselenci v zmislu §-a 27 odst. *e* odvetniškega reda, da se hoče z grajanimi dogodki kršiti zakonjena in tudi naredbenim potom predpisana raba pismene slovenščine pri sodiščih na Koroškem, in prosi za tozadevno nujno pomoč. —

